

Yürüme bandından inme zamanı

BİLGE YAĞMURLU*

Çocuk, ortalıkta gözümün önünde olsun, ne yaptığını bileyim, kontrol edebileyim... Evdeki bu 'akıllı uslu' çocuğu, iş yerine koyduğumuzda da böyle 'ideal' bir çalışan buluyoruz; sorgulamayan, itiraz etmeyen...

Bir araştırmamızda, çocukların yaşadıkları bir sorun karşısında annelerin nasıl davrandıklarını inceliyorduk. Baktığımız anne davranışlarından biri, çocuğun bir sorununu çözmesine annesinin nasıl yardımcı olduğu idi. Yani problemini çözebilmesi için neler yapabileceği konusunda çocuğun düşünmesini ve plan yapmasını nasıl teşvik ettiği. Örneğin, çocuk defterini bulamıyor. Anne çocuğun defterini bulması için neler yapabileceği konusunda çocuğun düşünmesi ve çözüm üretmesi için ne kadar uğraşüyor, defteri nereye koymuş olabileceği hakkında kafa yormasını ne kadar sağlıyor? Ve araştırmamızda ortaya çıktı ki, bu ebeveynlik şekline dair soru Türkiye'deki anneler için hiç uygun değil. Çünkü bizde anneler, sorunu çocuğun yerine kendileri çözüyor, çocuğun sorunu çözmesi için uğraşmasına, düşünmesine yardımcı olmuyor. Defteri çocuk için anne arayıp buluyor.

Ülkemizde orta ve üst sosyo-ekonomik düzeyde, çocuklara çok az sorumluluk verilen bir yaşam biçimi var. Bu yaşam biçiminde her şey çocuk için düşünülüyor, planlanıyor. Çocuğun ders çalışmak dışında bir görevi yok. En basitinden ne oda toplamak, ne yemek masasına yardımcı olmak. Çocuğun derslerinin takibini bile bazen aile yapıyor, okul projelerini kendilerininmiş gibi benimsiyorlar. Çocuğun sosyalleşmesinden de, hobi-lerinden de ana-babalar sorumlu. Bu iki sonuç getiriyor: İlki, kendine odaklılık. Kendisi, kendi işleri, kendi dertleri, başarı ve başarısızlıkları her şeyden önemli insanlar ortaya çıkıyor. Kişinin sorumluluk duygusu kendisi ile sınırlı. Öğrenciyken sadece dersinden, yetişkinken sadece işinden sorumlu. Kendisine doğrudan etkisi olmayan konulara, yani "etli sütü" diye gördüklerine karışmıyor. İkincisi, okul veya iş başarısı yüksek olsa da, farklı şekillerde düşünme ve sorunlara çözüm üretme yetisi sınırlı oluyor. Başka birinin kendisi için karar vermesine ve sorun halletmesine

alışan ve fazla düşünmesine gerek kalmadan hayatı akıp gidenler, alışmadıkları, istemedikleri bir durumla karşılaştıklarında ne yapacaklarını şaşırıyorlar.

Çocuğun ailede bir birey olarak yer almasına ve insiyatif kullanmasına olanak tanımayan bu çocuk yetiştirme biçimi, hayatın daha ilk yıllarında kendini gösteriyor. Bizde çocuk görülmek isteniyor, duyulmak değil. Çocuk, ortalıkta gözümün önünde olsun, ne yaptığını bileyim, kontrol edebileyim ama fazla konuşmasın, soru sorup beni bunaltmasın, karşı çıkmasın, kendinden beklene-ni yapsın. Evdeki bu "akıllı uslu" çocuğu, iş yerine koyduğumuzda da böyle "ideal" bir çalışan buluyoruz; sorgulamayan, itiraz etmeyen. Kendisi yerine ana-babası karar veren, mesleğini ana-babasıyla seçen, yetişkinliğinde bile işlerini ana-babasına hallet-tiren insanlar, iş yerlerinde de benzer özellikte çalışanlar oluyorlar. Toplum içindeki rolleri de benzer. Kendilerine verilen spesifik görevler, işler dışında hiçbir konuyla ilgilenmiyorlar, ülkeyle veya dünyayla ilgili günlük konulara dair bilgileri yüzeysel ve problem olarak gördükleri ciddi durumlar için işi çözecek bir kurtarıcı bekliyorlar. Bu beklenen, ikinci bir Mustafa Kemal de olabiliyor, umutlar tükenince yeri geliyor bir tape bile olabiliyor.

İşine gücüne odaklı bu akıllı uslu çocuklar, şimdi ülkenin bu içinde bulunduğu olağandışı durumdan endişe duyuyorlar ama ne yapacaklarını bilemiyorlar. Bir siyasi partiye üye olmaya korkuyorlar, sivil toplum kuruluşlarında yer almaya çekiniyorlar, aslında sadece kendi arkadaşlarından oluşan sosyal ama elektronik ortamlarında bir şeyler yapmaya çalışıyorlar. Okuyorlar, düşünüyorlar ama gerçekten çözüm bulma niyeti ile değil. Yaptıkları, yürüme bandında yürümek gibi. Kendilerine yararı var da, bir yere varmıyorlar. Bir yere varma amacı da zaten yok.

Bu ne yapacağımı bilememe durumunda eğitim sisteminin de payı var. Sınıf dışı tek etkinliği yaprak toplamak ve pamuk içinde fasulye yetiştirmek olan derslere, kağıt üstündeki sosyal duyarlılık yüklü projeler de eklenince eğitim tamamlanmış gibi oluyor. Bu eğitim sisteminde, ülkesinin sadece coğrafi girinti çıkıntıları öğretilen ama bu coğrafyada yaşanan hayatlarla ilgili bilgi verilmeyen, buralardaki sorunlardan uzak tutulan nesiller yetişiyor. Sosyal sorumluluk çalışmaları bile sınıftan dışarı çıkamıyor. İleride de iş başarısının yanında, sorumluluk sahibi yetişkin portresini tamamlamak üzere internette yaşanan aktivistlikler var. Konfor alanından çıkmayan, markalı ama doğalmış görünümlü entelektüel kesimlerin suya sabuna dokunmadan yaşayabildiği bu temkinli duyarlılık aslında pek de sosyal, yani toplumsal değil. Sınırları dar olan bu bireysel başarı ne kadar hedef olarak görül-meli ve özendirilmeli, bunu düşünmek lazım.

İçinde yaşadığı toplum ve dünya için sorumluluk hisseden, alternatif şekillerde düşünebilen, çözüm üretebilen, üretebildiği çözüm yollarını hayata geçirmek için emek sarfeden nesiller için çocuk yetiştirme şeklimizi ve eğitim sistemimizi değiştirmemiz gerektiğine şüphe yok. Bu özelliklere sahip olanlar az da olsa varlar ve neler yapabileceğini AKUT ve Oy ve Ötesi gibi oluşumlarda gösteriyorlar. Ev ve okuldaki eğitimin değişip hayatla ilgili kuşaklar yetiştirmesi için çalışırken, bir yandan da meslek hayatımızda kırmızı kurdele almamızı sağlayan düşünme yetimizi, bilgi ve becerilerimizi kullanmaya başlamamız gerekiyor. Sorun olarak gördüğümüz toplumsal konuları çözmek için yürüme bandından inip, gerçek hayatın içinde adımlar atmamız lazım. Kaybolan defterimizi bulup getirecek bir annemiz olmadığını artık biliyoruz.

*Koç Üniversitesi